

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Rzeszowie

LRZ.410.018.01.2019

Pan
Zbigniew Kopczak
Nadleśniczy
Nadleśnictwa Bircza
Stara Bircza 99
37-740 Bircza

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/19/050 Szacowanie szkód łowieckich w uprawach rolnych oraz wypłacanie odszkodowań.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Nadleśnictwo Bircza Stara Bircza 99, 37-740 Bircza
Kierownik jednostki kontrolowanej	Zbigniew Kopczak Nadleśniczy Nadleśnictwa Bircza, od dnia 1 października 1992 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych. 2. Prawidłowość realizacji procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań. 3. Prawidłowość działań przy rozpatrywaniu odwołań od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wydawaniu decyzji ustalających wysokość odszkodowania.
Okres objęty kontrolą	Od 1 kwietnia 2017 r. do 31 sierpnia 2019 r.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o <i>Najwyższej Izbie Kontroli</i> ¹
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Rzeszowie
Kontroler	Marek Sikora, Starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do przeprowadzenia kontroli nr LRZ/130/2019

(akta kontroli str. 1-3)

---

¹ Dz. U. z 2019 r. poz. 489 ze zm., zwana dalej: ustawa o NIK

II. Ocena ogólna² kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Nadleśnictwo Bircza³ było odpowiednio przygotowane do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz do rozpatrywania odwołań w tym zakresie. Obowiązki dotyczące szacowania szkód łowieckich były wykonywane przez wyznaczone do tego zadania odpowiednio przygotowane merytorycznie osoby. Nadleśnictwo posiadało niezbędne środki techniczne do szacowania szkód łowieckich oraz współdziałało z właścicielami gruntów rolnych w celu zapobiegania szkodom.

Procedura szacowania szkód łowieckich realizowana była terminowo, przy udziale poszkodowanych, którzy nie wnosili skarg do Nadleśnictwa na prowadzone postępowanie. Przy ustalaniu wysokości odszkodowania nie korzystano z mediacji przy udziale organu gminy. Odszkodowania wypłacano terminowo. Nie stwierdzono przypadków uchylania się Nadleśnictwa od wypłaty odszkodowania.

W zakresie szacowania szkód stwierdzono nieprawidłowości polegające na:

- nie zawieraniu w protokołach z oględzin i w protokołach szacowania ostatecznego szkiców sytuacyjnych uszkodzonej uprawy (dziewięć przypadków na 13 zbadanych),
- nie podawaniu, w wybranej do kontroli próbie (osiem spraw na 18 zbadanych⁴), kosztów doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego, w przypadku szkód wyrządzonych przez dziki na łąkach/pastwiskach i nie stosowaniu, przy wyliczaniu kosztu doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego, formuły określonej we wzorze protokołu szacowania.

Odwołania od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych były rozpatrywane zgodnie z obowiązującymi przepisami, a decyzje ustalające wysokość odszkodowania zostały wydane terminowo i z uwzględnieniem ustaleń zawartych w protokołach oględzin i szacowania ostatecznego szkody łowieckiej.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częściowej⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych

Opis stanu faktycznego

a) W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo zarządzało dwoma obwodami łowieckimi wyłączonymi z wydzierżawienia, z przeznaczeniem na Ośrodek Hodowli Zwierzyny Nadleśnictwa Bircza⁶: nr 160 pk i nr 178 pk.

Minister Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa w 1994 r.⁷ wyłączył z wydzierżawienia na ośrodki hodowli zwierzyny Lasów Państwowych obwody łowieckie, w tym dotyczące Nadleśnictwa. Dyrektor Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie⁸ zarządzeniem⁹ - z obwodów łowieckich 160 pk i 178 pk - utworzył OHZ i wyznaczył Nadleśnictwo, jako zarządcę OHZ.

² Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

³ Zwane dalej: Nadleśnictwem.

⁴ Z tego 9 spraw dotyczyło szkód wyrządzonych przez dziki na łąkach i pastwiskach.

⁵ Oceny częściowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częściowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Zwany dalej: OHZ.

⁷ Decyzja z dnia 19 grudnia 1994 r.

⁸ Zwanej dalej: Regionalną Dyrekcją LP.

⁹ Zarządzenie nr 2 z 28 lutego 2008 r. (ZO-751-10/2008) ze zm.

Łączna powierzchnia ogólna tych obwodów wynosiła 34139 ha (9213 ha obwód nr 160 pk i 24926 ha obwód nr 178 pk), powierzchnia po wyłączeniach 32660 ha (8544 ha obwód nr 160 pk i 24116 ha obwód nr 178 pk), powierzchnia leśna 22456 ha (5634 ha obwód nr 160 pk i 16822 ha obwód nr 178 pk). Obwody te należały do kategorii - średni.

(akta kontroli str. 4-150)

b) Do szacowania szkód łowieckich Nadleśniczy Nadleśnictwa¹⁰ wyznaczył:

- w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 – ośmiu pracowników dla obwodu łowieckiego 160 pk oraz 10 dla obwodu 178 pk¹¹,
- w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019 – po sześciu pracowników dla obwodu łowieckiego 160 pk oraz 178 pk, a także sześciu pracowników do szacowania szkód w ramach odwołań¹²,
- w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. – siedmiu pracowników dla obwodu łowieckiego 160 pk oraz ośmiu dla obwodu 178 pk, a także sześciu pracowników do szacowania szkód w ramach odwołań¹³.

Ustalono, że szkody należało szacować w składach dwuosobowych, dopuszczając (od 1 marca 2019 r.) jednoosobowe szacowanie szkód przez leśniczego lub podleśniczego ds. łowieckich. Nadleśniczy wyjaśnił m.in., że: (...) *jednoosobowe szacowanie szkód łowieckich zostało dopuszczone jako wyjątek. Uprawnienie takie posiadają leśniczowie ds. łowieckich oraz podleśniczowie ds. łowieckich. Są to pracownicy specjalistycznej służby łowieckiej, posiadający odpowiednią wiedzę z tego zakresu oraz praktykę.*

W ww. procedurach wskazano dwóch pracowników Nadleśnictwa – Inżynierów Nadzoru obwodu łowieckiego nr 160 pk i obwodu łowieckiego 178 pk – do bieżącej kontroli szacowania szkód. Ustalono, że na gruncie należało skontrolować minimum 5% (do 28 lutego 2019 r. 10%) oszacowanych szkód łowieckich i złożyć odpowiednią adnotację na protokole szacowania. W zakresach czynności ww. pracowników zapisano obowiązek kontroli gospodarki łowieckiej, w tym kontroli prawidłowości szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że: (...) *oprócz kontroli merytorycznej protokołów, Inżynierowie Nadzoru uczestniczyli w szacowaniu szkód łowieckich na gruncie pracując w komisjach szacujących szkody wielkoobszarowe i o dużej wartości oraz dokonywali bieżącej kontroli szacowania szkód łowieckich.*

Obowiązek szacowania szkód łowieckich zapisano w zakresach czynności pracowników Nadleśnictwa wyznaczonych do realizacji tych zadań.

(akta kontroli str. 151-231)

Procedury dotyczące obiegu, kontroli oraz zatwierdzania protokołu oględzin i szacowania ostatecznego szkód łowieckich ujęto w zasadach kontroli

---

¹⁰ Zwany dalej: Nadleśniczym.

¹¹ Zarządzenie nr 18 Nadleśniczego z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych (N.00210.18.2017) ze zm.

¹² Decyzja nr 19/2018 Nadleśniczego z dnia 10 kwietnia 2018 r. w sprawie szacowania szkód łowieckich (N.0210.19.2018), która została zastąpiona z dniem 23 sierpnia 2018 r. decyzją nr 27/2018 Nadleśniczego z dnia 16 sierpnia 2018 r. (N.0210.1.27.2018).

¹³ Zarządzeniem nr 10 Nadleśniczego z dnia 1 marca 2019 r. w sprawie szacowania szkód łowieckich (N.0210.10.2019).

wewnętrznej¹⁴. Protokół podlegał kontroli formalno-merytorycznej¹⁵ i formalno-rachunkowej¹⁶ oraz zatwierdzeniu¹⁷.

W okresie od 2 października 2018 r. do 26 kwietnia 2019 r. brak było przepisów wykonawczych dotyczących szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach rolnych¹⁸. Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że w tym okresie kierowano się przede wszystkim zapisami ustawy Prawo łowieckie¹⁹, która szczegółowo regulowała zasady postępowania przy szacowaniu szkód. Dodatkowo Nadleśnictwo posłkowało się przepisami rozporządzenia z 2010 r. W świetle tych przepisów stosowano także druki protokołów szacowania szkód łowieckich.

(akta kontroli str. 232-243)

c) Wszyscy pracownicy Nadleśnictwa wyznaczeni do szacowania szkód łowieckich zostali przeszkoleni w zakresie szacowania szkód. W okresie objętym kontrolą nie planowano szkoleń w ww. zakresie. W łowieckim roku gospodarczym 2018/2019 i w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. przeprowadzono szkolenia dotyczące szkód łowieckich, odpowiednio sześć i jedno²⁰. W łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 szkoleń z tego zakresu nie organizowano.

Szkolenia organizowane były przez Regionalną Dyрекcję LP, Ośrodek Rozwojowo Wdrożeniowy LP w Bedoniu oraz Nadleśnictwo. Koszty uczestnictwa w ww. szkoleniach wyniosły łącznie 3.727,06 zł²¹.

Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że przed 2017 r. szkolenia z zakresu szacowania szkód łowieckich odbywały się wielokrotnie. W okresie objętym kontrolą łącznie na potrzeby łowieckiego roku gospodarczego 2018/2019 i 2019/2020 przeszkolono odpowiednio 23 osoby w pięciu²² szkoleniach i 20 osób w dwóch szkoleniach. Ponadto w celach szkoleniowych, w szacowaniu szkód uczestniczyli wyznaczeni pracownicy, ucząc się na gruncie od bardziej doświadczonych kolegów (trzy osoby w 2018 r. i cztery osoby w 2019 r.).

(akta kontroli str. 244-282)

d) Nadleśnictwo dysponowało następującym sprzętem technicznym potrzebnym do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód: taśmy miernicze (64 szt.), odbiorniki GPS (36 szt.), wagi elektroniczne (dziewięć szt.), szpadle (37 szt.), pojemniki plastikowe (pięć szt.). Z pracownikami szacującymi szkody zawarto 19 umów na używanie samochodów niestanowiących własności pracodawcy do celów służbowych.

¹⁴ Zarządzenie nr 54 Nadleśniczego z dnia 31 grudnia 2016 r. ze zm., następnie od 1 stycznia 2018 r. Zarządzenie nr 56 Nadleśniczego z dnia 18 grudnia 2017 r. (N.0210.57.2017) ze zm.

¹⁵ Przez Inżyniera Nadzoru, Zastępcę Nadleśniczego ds. marketingu i użytkowania lasu, Zastępcę Nadleśniczego ds. zagospodarowania lasu, Dział Gospodarki Leśnej.

¹⁶ Przez Dział Finansowo-Księgowy.

¹⁷ Przez Nadleśniczego lub Zastępcę Nadleśniczego ds. marketingu i użytkowania lasu/Zastępcę Nadleśniczego ds. zagospodarowania lasu oraz Głównego księgowego.

¹⁸ Z dniem 2 października 2018 r. uchylone zostało rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 8 marca 2010 r. w sprawie sposobu postępowania przy szacowaniu szkód oraz wypłat odszkodowań za szkody w uprawach i płodach rolnych (Dz. U. Nr 45, poz. 272) zwane dalej: rozporządzeniem z 2010 r., a od dnia 27 kwietnia 2019 r. weszło w życie rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 16 kwietnia 2019 r. w sprawie szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych (Dz. U. poz. 776), zwane dalej: rozporządzeniem z 2019 r.

¹⁹ Ustawa z dnia 13 października 1995 r., Dz. U. z 2018 r. poz. 2033 ze zm., zwana dalej: upl..

²⁰ Tematy szkoleń: Nowelizacja upl – sprawy związane z odwołaniami właścicieli gruntów od szacowania szkód, Szacowanie szkód łowieckich dla pracowników LP – najważniejsze informacje dla gmin, Szacowanie szkód łowieckich (3x), Podstawy prawne, zasady postępowania i profesjonalne szacowanie szkód wyrządzanych przez zwierzęta łowne w uprawach i płodach rolnych, Procedura związana z szacowaniem szkód łowieckich.

²¹ Koszty szkoleń poniesione w okresie:

- 2018/2019 – 3 412,80 zł (2 568,72 zł koszty organizacji szkoleń, 844,08 zł koszty delegacji służbowych);

- 2019/2020 - 314,26 zł (koszty delegacji służbowej).

²² Jedno szkolenie zorganizowane pod koniec okresu 2018/2019 uznano jako dotyczące okresu 2019/2020.

(akta kontroli str. 283-293)

e) W okresie objętym kontrolą Regionalna Dyrekcja LP, Inspekcja Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe lub inny podmiot nie prowadziły kontroli prawidłowości realizacji przez Nadleśnictwo zadań dotyczących szacowania szkód łowieckich w uprawach rolnych oraz wypłaty odszkodowań.

Nadleśniczy wyjaśnił, że: *oprócz kontroli wynikających z obiegu dokumentów, zakresów czynności, kontroli merytorycznych i na gruncie nie wykonywano innych kontroli wewnętrznych szacowania szkód łowieckich.*

(akta kontroli str. 294-299)

f) Nadleśnictwo współdziałało z właścicielami lub posiadaczami gruntów rolnych i leśnych w celu zapobiegania szkodom. Nie wystąpiły przypadki odmowy wyrażenia zgody przez właścicieli uszkodzonych upraw na realizację działań zabezpieczających przed szkodami. Nadleśnictwo nie zawierało umów ubezpieczenia OC w zakresie szkód w uprawach rolnych.

Nie prowadzono rejestru wniosków o zabezpieczenie upraw. Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że: (...) *Nadleśnictwo nie żądało od poszkodowanych składania specjalnych pisemnych próśb i wniosków dotyczących zabezpieczenia upraw. W trakcie szacowania szkód dochodziło do spotkań z właścicielami gruntów rolnych. Najczęściej na gruncie dokonywano ustaleń, co do zabezpieczania upraw. Sporadycznie potrzebę zabezpieczania gruntów przed szkodami właściciele zgłaszali bezpośrednio do Biura Nadleśnictwa.*

Nadleśnictwo, w celu zapobiegania szkodom, grodziło uprawy pastuchem elektrycznym oraz budowało urządzenia łowieckie w sąsiedztwie upraw. W okresie objętym kontrolą wykonano łącznie 103 205 mb ogrodzenia upraw, którego koszt wyniósł 154 807,00 zł. Na koszty zabezpieczenia upraw składały się:

- w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 - koszty: wykonania ogrodzenia 52 500,00 zł (35 000 mb), dozoru ogrodzenia 23 500,00 zł, budowy/remontu urządzeń łowieckich 2 800,00 zł,

- w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019 - koszty: wykonania ogrodzenia 46 505,50 zł (31 004 mb), dozoru ogrodzenia 30 249,00 zł, uzupełnienia materiału do ogrodzenia 808,98 zł, budowy/remontu urządzeń łowieckich 3 500,00 zł,

- w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. - koszty: wykonania ogrodzenia 55 801,50 zł (37 201 mb), dozoru ogrodzenia 24.990,00 zł, uzupełnienia materiału do ogrodzenia 8 213,73 zł, budowa/remont urządzeń łowieckich 3 250,00 zł.

(akta kontroli str. 300-364)

g) W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo, w związku z realizacją zadań dotyczących szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych, łącznie poniosło koszty w wysokości 283 294,07 zł, z tego:

- 149 756,49 zł w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018²³;

- 78 105,12 zł w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019²⁴;

- 55 432,46 zł w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r.²⁵.

Ww. koszty ponoszone były na wynagrodzenia osób dokonujących szacowania, dojazd do miejsca wystąpienia szkody oraz wynagrodzenia pracowników, którzy

²³ Z tego koszty związane z dojazdem do miejsca wystąpienia szkody 15.211,56 zł (10,1%), wynagrodzenia osób dokonujących szacowania 115.726,13 zł (77,1%), inne 19.215,56 zł (12,8%).

²⁴ Z tego koszty związane z dojazdem do miejsca wystąpienia szkody 10.280,34 zł (13,1%), wynagrodzenia osób dokonujących szacowania 51.360,00 zł (65,8%), inne 16.464,78 zł (21,1%).

²⁵ Z tego koszty związane z dojazdem do miejsca wystąpienia szkody 6.728,19 zł (12,1%), wynagrodzenia osób dokonujących szacowania 39.631,92 zł (71,5%), inne 9.072,35 zł (16,4%).

odpowiadali za sporządzanie dokumentów do wypłaty i ich weryfikację, wypłatę odszkodowań, wprowadzenie protokołów do systemu, zarchiwizowanie ich.

(akta kontroli str. 365-370)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Nadleśnictwa w zakresie przygotowania do realizacji zadań związanych z szacowaniem szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych.

OBSZAR

2. Prawdliwość realizacji procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wypłaty odszkodowań

Opis stanu
faktycznego

a) Nadleśnictwo prowadziło rejestr zgłoszeń szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oddzielnie dla każdego roku kalendarzowego. Rejestr zawierał m. in. następujące dane: imię i nazwisko oraz adres zgłaszającego, datę wpływu, rodzaj uprawy.

(akta kontroli str.371-372)

b) Nadleśniczy²⁶ przekazał Burmistrzowi Ustrzyk Dolnych oraz wójtom gmin: Bircza, Fredropol, Krasiczyn, Krzywca, a także Podkarpackiej Izbie Rolniczej w Trzebownisku²⁷ pismo dotyczące przyjmowania zgłoszeń szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych wskazując, że szkody można zgłaszać w formie pisemnej na adres Nadleśnictwa lub w Biurze Nadleśnictwa²⁸. Do ww. pisma załączono wzór zgłoszenia szkody wraz opracowaną przez Nadleśnictwo informacją na temat szacowania szkód łowieckich.

Ponadto Nadleśniczy, w związku z nowelizacją upł, przekazał ww. wójtom oraz Burmistrzowi pismo²⁹ z prośbą o poinformowanie właścicieli albo posiadaczy gruntów rolnych, że od 23 sierpnia 2018 r. wnioski o szacowanie szkód łowieckich dotyczące OHZ należy składać do Biura Nadleśnictwa.

Nadleśniczy wyjaśnił m.in. ,że: (...) w ww. pismach nie wskazano osób uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń z imienia i nazwiska, natomiast wskazując konkretny pokój składania wniosków, lub sekretariat Nadleśnictwa (w tych miejscach obowiązki służbowe pełnią konkretne osoby) uznano, że takie zawiadomienie spełniało przepisy ww. rozporządzenia.

(akta kontroli str. 373-388)

c) W okresie objętym kontrolą zwierzęta łowne wyrządziły szkody w uprawach i płodach rolnych na terenie obwodów łowieckich przeznaczonych na OHZ zarządzanego przez Nadleśnictwo:

- w roku łowieckim 2017/2018 powierzchnia zredukowana wyniosła 171,8 ha (0,5% powierzchni obwodów). Szkody dotyczyły łąk i pastwisk (52%) oraz pozostałych upraw (48%)³⁰. Największe szkody wyrządziły dziki w przypadku łąk i pastwisk, a w przypadku pozostałych upraw jelenie, sarny i dziki;

²⁶ Pismo z 3 kwietnia 2017 r.

²⁷ Zwanej dalej: PIR.

²⁸ Zgodnie z § 1 rozporządzenia z 2010 r. zarządca obwodu łowieckiego informuje właściwego miejscowo wójta (burmistrza, prezydenta miasta) oraz właściwą terytorialnie izbę rolniczą o osobach uprawnionych do przyjmowania zgłoszeń szkód wyrządzonych przez dziki, losie, jelenie, daniela i sarny w uprawach i płodach rolnych.

²⁹ Z 16 sierpnia 2018 r.

³⁰ Powierzchnia zredukowana: łąki i pastwiska 88,8 ha, pozostałe uprawy 83,0 ha.

- w roku łowieckim 2018/2019 powierzchnia zredukowana wyniosła 218,1 ha (0,6% powierzchni obwodów). Szkody dotyczyły przede wszystkim łąk i pastwisk (85%), a w niewielkim stopniu pozostałych upraw (15%)³¹. Największe szkody wyrządziły dziki w przypadku łąk i pastwisk, a w przypadku pozostałych upraw jelenie, sarny i dziki;

- w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. powierzchnia zredukowana wyniosła 97,6 ha (0,3% powierzchni obwodów). Szkody dotyczyły głównie łąk i pastwisk (61%), w mniejszym stopniu pozostałych upraw (39%)³². Największe szkody wyrządziły dziki w przypadku łąk i pastwisk, a w przypadku pozostałych upraw jelenie, sarny i dziki.

(akta kontroli str. 389-400)

d, e)

W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo wypłaciło odszkodowania za szkody łowieckie w ramach OHZ, na podstawie 756 wniosków, w łącznej kwocie 444,3 tys. zł, z tego:

- 190,2 tys. zł w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 (złożono 364 wnioski, na podstawie 360 wypłacono odszkodowanie),
- 165,8 tys. zł w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019 (złożono 246 wniosków, na podstawie 239 wypłacono odszkodowanie),
- 88,3 tys. zł w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. (złożono 161 wniosków, na podstawie 157 wypłacono odszkodowanie).

W 15 przypadkach nie doszło do oszacowania szkody, z tego:

- w czterech przypadkach w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018, z następujących powodów: działka uprawy uszkodzonej leżała poza terenem obwodów łowieckich zarządzanych przez Nadleśnictwo (trzy), uprawa zebrana przed szacowaniem (jeden),
- w siedmiu przypadkach w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019, z następujących powodów: działka uprawy uszkodzonej leżała poza terenem obwodów łowieckich zarządzanych przez Nadleśnictwo (jeden), wycofanie wniosku przez poszkodowanego (dwa)³³, nie stwierdzono szkody (dwa)³⁴, szkoda nieistotna (dwa)³⁵,
- w czterech przypadkach w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r., z następujących powodów: działka uprawy uszkodzonej leżała poza terenem obwodów łowieckich zarządzanych przez Nadleśnictwo (dwa), uprawa zebrana przed szacowaniem (jeden), wycofanie wniosku przez poszkodowanego (jeden)³⁶.

Nadleśnictwo wypłacało odszkodowania w terminie wypłaty. W dziewięciu przypadkach poszkodowani, pomimo poinformowania ich pocztą o przyznanej świadczeniu umożliwiającym terminową wypłatę, odebrali odszkodowanie w kasie Nadleśnictwa po ww. terminie (z opóźnieniem od 1 do 12 dni³⁷).

³¹ Powierzchnia zredukowana: łąki pastwiska 185,4 ha, pozostałe uprawy 32,7 ha.

³² Powierzchnia zredukowana: łąki i pastwiska 59,3 ha, pozostałe uprawy 38,3 ha.

³³ Protokoły ostatecznego szacowania podpisane przez poszkodowanego, przedstawicieli Gminy i przedstawiciela Nadleśnictwa zawierały zapisy, że poszkodowany wniósł o odstąpienie od szacowania szkody.

³⁴ Protokoły ostatecznego szacowania podpisane przez poszkodowanego i przedstawiciela Nadleśnictwa zawierały zapisy, że nie stwierdzono szkody od zwierzyny.

³⁵ Protokoły ostatecznego szacowania podpisane przez poszkodowanego, przedstawicieli Gminy i przedstawiciela Nadleśnictwa zawierały zapis, że uprawa ogrodzona, szkoda nieistotna/bardzo niewielki rozmiar szkody, odstąpiono od szacowania.

³⁶ Na zgłoszeniu szkody zamieszczona jest adnotacja podpisana przez poszkodowanego o rezygnacji poszkodowanego z szacowania szkody.

³⁷ W trzech przypadkach opóźnienie 1 dniowe, w dwóch przypadkach 2 dniowe, w jednym przypadku 4 dniowe, w dwóch przypadkach 6 dniowe, w jednym przypadku 12 dniowe.

(akta kontroli str. 389-483)

f) W łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 nie wystąpiły przypadki ustalenia wysokości odszkodowania w wyniku mediacji przy udziale organu gminy.

(akta kontroli str. 484-488)

g) Z przekazanych przez Nadleśnictwo danych wynika, że w okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki ustalenia wysokości odszkodowania w drodze ugody zawartej na podstawie przepisów ustawy *Kodeks cywilny*³⁸.

(akta kontroli str. 484-488)

h) W okresie objętym kontrolą nie wystąpiły przypadki skierowania przez poszkodowanych pozwów przeciwko Nadleśnictwu, jako zarządcy obwodów łowieckich przeznaczonych na OHZ, w związku z procedurą szacowania szkód łowieckich.

(akta kontroli str. 489)

i) W okresie od 1 kwietnia 2018 r. do 31 sierpnia 2019 r. ani Nadleśnictwo, jako zarządca obwodów łowieckich przeznaczonych na OHZ, ani poszkodowani nie skorzystali z możliwości odwołania do Dyrektora Regionalnej Dyrekcji LP, o którym mowa w art. 46f upł.

(akta kontroli str. 490)

j) W łowieckim roku gospodarczym 2017/2018 przeprowadzono 364 postępowania w sprawie odszkodowań za szkody łowieckie. W ww. postępowaniach:

- w dwóch przypadkach szacowanie odbyło się bez obecności poszkodowanego,
- w żadnym przypadku nie uczestniczył przedstawiciel PIR oraz Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Boguchwale³⁹.

W łowieckim roku gospodarczym 2018/2019 przeprowadzono 246 postępowania w sprawie odszkodowań za szkody łowieckie. W ww. postępowaniach:

- w każdym przypadku uczestniczył poszkodowany,
- w 23 przypadkach uczestniczył przedstawiciel PIR,
- w 215 przypadkach szacowanie odbyło się bez obecności przedstawiciela PODR.

W okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r. przeprowadzono 161 postępowania w sprawie odszkodowań za szkody łowieckie. W ww. postępowaniach:

- w jednym przypadku szacowanie odbyło się bez obecności poszkodowanego,
  - w żadnym przypadku nie uczestniczył przedstawiciel PIR,
  - w 102 przypadkach szacowanie odbyło się bez obecności przedstawiciela PODR.
- Nadleśnictwo zawiadamiało o terminie szacowania poszkodowanego telefonicznie lub osobiście, a PODR i PIR przez pocztę elektroniczną lub telefonicznie.

(akta kontroli str. 484-488, 491-492)

k) W okresie objętym kontrolą nie wniesiono zastrzeżeń do protokołów oględzin, natomiast wniesiono w dwóch przypadkach zastrzeżenia do protokołu szacowania ostatecznego, w tym:

- jeden (na 239 protokołów) w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019. W treści zastrzeżeń zapisano, że poszkodowany uważa, że szacowanie szkód powinno dotyczyć też działki sąsiadującej z działką, na której wystąpiła szkoda.

³⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Dz. U. z 2019 r. poz. 1145.

³⁹ Zwany dalej: PODR.

W odniesieniu się do zastrzeżeń podano w protokole, że ww. działka figuruje jako Ls i Lz⁴⁰; grunty nie posiadały cech trwałego użytku zielonego,

- jeden (na 157 protokołów) w okresie od 1 kwietnia 2019 do 31 sierpnia 2019 r. W treści zastrzeżeń zapisano: „poszkodowany nie zgadza się z opinią szacujących”. Nadleśniczy wyjaśnił, że *poszkodowanego poinformowano o możliwości odwołania do Dyrektora Regionalnej Dyrekcji LP*.

Ww. protokoły zostały podpisane przez poszkodowanych.

(akta kontroli str. 470-471, 484-488, 493-495)

l) Badanie prawidłowości działań Nadleśnictwa dotyczących szacowania szkód przeprowadzono na próbie 18 losowo wybranych spraw (z tego siedem z roku gospodarczego 2017/2018, osiem z roku 2018/2019 oraz trzy z okresu od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r.⁴¹). W wyniku badania stwierdzono, że:

- powierzchnia zredukowana wyniosła 10,59 ha, a kwota wypłaconych odszkodowań 7 800,84 zł. Szkody dotyczyły głównie łąk i pastwisk (powierzchnia zredukowana 70%, wypłacone odszkodowania 41%), a w mniejszym stopniu pozostałych upraw (powierzchnia zredukowana 30%, wypłacone odszkodowania 59%), w tym najczęściej pszenicy⁴². Szkody wyrządziły przede wszystkim dziki, ale też jelenie i sarny. Do wyliczenia wysokości odszkodowania stosowano ceny skupu artykułów rolnych;
- jedno szacowanie⁴³, w wyniku którego ustalono wysokość odszkodowania na kwotę 1 000,00 zł, przeprowadzono w okresie kiedy nie obowiązywały przepisy wykonawcze dotyczące szczegółowych warunków szacowania szkód w uprawach i płodach rolnych. Rozporządzenie z 2010 r. zostało uchylone z dniem 2 października 2018 r. Minister Środowiska, na stronie internetowej Ministerstwa Środowiska, rekomendował stosowanie uchylonego z dniem 2 października 2018 r. rozporządzenia z 2010 r. do czasu wydania nowego. Nowe rozporządzenie zostało wydane w dniu 16 kwietnia 2019 r. i zaczęło obowiązywać od 27 kwietnia 2019 r., tj. po niespełna siedmiu miesiącach od uchylenia rozporządzenia z 2010 r. Zdaniem NIK w okresie od uchylenia rozporządzenia z 2010 r. (z dniem 2 października 2018 r.) do wejścia w życie przepisów rozporządzenia z 2019 r. (z dniem 27 kwietnia) rozporządzenie z 2010 r., pomimo rekomendacji Ministra Środowiska do jego stosowania, nie może stanowić podstawy prawnej do oceny prawidłowości działań Nadleśnictwa dotyczących szacowania szkód;
- wnioski o szacowanie szkód w uprawach i płodach rolnych zawierały wszystkie wymagane elementy, o których mowa w art. 46 ust. 4 upł. Wnioski złożono terminowo. Nadleśnictwo powiadamiało poszkodowanych oraz PODR o terminie oględzin lub szacowania ostatecznego. Poszkodowani byli powiadamiani w drodze rozmowy telefonicznej lub przy osobistym kontakcie⁴⁴. Nadleśniczy wyjaśnił, że *taki sposób powiadamiania wynikał z faktu,*

⁴⁰ Zgodnie z § 68 ust. 2 rozporządzeniem Ministra Rozwoju Regionalnego i Budownictwa z 29 marca 2001 r. w sprawie ewidencji gruntów i budynków (Dz. U. 2019 r., poz. 393) grunty leśne dzielą się na: lasy, oznaczone symbolem – Ls; grunty zadrzewione i zakrzewione, oznaczone symbolem – Lz.

⁴¹ O następujących numerach protokołów szacowania ostatecznego: 1) w łowieckim roku gospodarczym 2017/2018: 35II17, 36II17, 133II17, 134II17, 137II17, 14VI2017, 153II17; 2) w łowieckim roku gospodarczym 2018/2019: B/67/2018/OHZ178, 38/2018/OHZ160, 39/2018/OHZ160, 16/2018/OHZ178, 3U18, 22II18, 70/2018, 23/160/19; 3) w okresie od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r.: 150/160/19, 98/160, 111/160/19.

⁴² Pszenica: powierzchnia zredukowana 1,97 ha, odszkodowanie 3 126,26 zł; bobik: powierzchnia zredukowana 1,00 ha, odszkodowanie 1 025,78 zł; owies: powierzchnia zredukowana 0,15 ha, odszkodowanie 178,00 zł; ziemniaki: powierzchnia zredukowana 0,04 ha, odszkodowanie 280,80 zł.

⁴³ Protokół szacowania ostatecznego 23/160/19 z 31.03.2019 r.

⁴⁴ Od 27 kwietnia 2019 r. zgodnie z § 2 ust. 2 rozporządzenia z 2019 r. zarządca obwodu łowieckiego zawiadamia poszkodowanego oraz przedstawiciela wojewódzkiego ośrodka doradztwa rolniczego o terminie dokonania oględzin albo szacowania ostatecznego pisemnie, za pośrednictwem poczty elektronicznej lub przez krótkie wiadomości tekstowe (SMS).

że większość poszkodowanych to osoby w podeszłym wieku, nie korzystające z telefonów komórkowych (SMS) oraz poczty elektronicznej;

- w procedurach szacowania uczestniczyli poszkodowani i wyznaczeni do szacowania pracownicy Nadleśnictwa. W trzech (na siedem⁴⁵) przypadkach uczestniczył przedstawiciel PODR. Oględziny lub szacowanie ostateczne przeprowadzono w terminie określonym w upł.;
- bezpośrednio po zakończeniu oględzin lub szacowania ostatecznego sporządzono protokół dla każdego członka zespołu. Protokoły nie zawierały informacji o braku zastrzeżeń albo o wniesionych zastrzeżeniach⁴⁶. Nadleśniczy wyjaśnił, że w przypadku braku zastrzeżeń rubrykę dotyczącą zastrzeżeń pozostawiano nie wypełnioną;
- w jednym protokole nie podano stanu i jakości uprawy. Nadleśniczy wyjaśnił, że protokół został sporządzony przez przedstawiciela gminy. Szacowanie szkody wykonywano w okresie, kiedy wiodącym przedstawicielem zespołu był przedstawiciel gminy;
- z wybranej do kontroli próby 11 procedur odszkodowawczych dotyczyło okresu po 31 marca 2018 r. W ww. procedurach sporządzono 13 protokołów⁴⁷. Przedłożono szkice sytuacyjne uszkodzonej uprawy dotyczące czterech protokołów⁴⁸. Dziewięć protokołów nie zawierało ww. szkiców. Nadleśniczy wyjaśnił, że część protokołów (sześć) sporządziły gminy, dokumentacja wraz ze sporządzonymi szkicami sytuacyjnymi uszkodzonych upraw, zgodnie z wiedzą Nadleśnictwa jest dostępna do wglądu we właściwych gminach. W przypadku części protokołów (cztery) szkice sytuacyjne znajdowały się w teczce „Załączniki szacowania szkód” u leśniczego ds. łowieckich. Dla trzech protokołów omyłkowo nie sporządzono szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw;
- we wszystkich kontrolowanych przypadkach szkód wyrządzonych przez dziki na łąkach i pastwiskach (dziewięć przypadków⁴⁹ z 18 spraw wybranych do kontroli) nie ustalano kwoty odszkodowania z tytułu utraconego plonu siana lub masy zielonej⁵⁰. Nadleśniczy wyjaśnił, że wartość rynkową utraconego plonu (siana lub masy zielonej) szacujący szkody przedstawiciele Nadleśniczego wraz z pozostałymi osobami uczestniczącymi w szacowaniu ustalali tylko w uzasadnionych przypadkach ewidentnej utraty plonu. W rejonie działania Nadleśnictwa dominują użytki zielone jednokośne (rzadziej dwukośne), gdyż rolnicy nie są nastawieni na produkcję masy zielonej bądź siana, a jedynie na otrzymanie dopłat z Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Minimalnym wymogiem, co do otrzymania dopłaty jest jednorazowe koszenie trwałego użytku zielonego. Dziki najczęściej wyrządzają szkody

---

⁴⁵ Jeden protokół oględzin i sześć protokołów szacowania ostatecznego sporządzono w ramach ww. procedur po 22 sierpnia 2018 r.

⁴⁶ Od 1 kwietnia 2018 r. zgodnie z art. 46a ust. 5 oraz art. 46c ust. 6 upł członkowie zespołu, o którym mowa w art. 46 ust. 2, mają prawo wnieść zastrzeżenia do protokołu wraz z uzasadnieniem. W protokole umieszcza się informację o braku zastrzeżeń albo o wniesionych zastrzeżeniach.

⁴⁷ Dwa protokoły oględzin oraz 11 protokołów szacowania ostatecznego.

⁴⁸ Od 1 kwietnia 2018 r. zgodnie z art. 46a ust. 4 pkt 4 oraz art. 46c ust. 5 pkt 4 upł niezwłocznie po zakończeniu oględzin lub szacowania ostatecznego zarządca obwodu łowieckiego sporządza protokół, który zawiera w szczególności szkic sytuacyjny uszkodzonej uprawy.

⁴⁹ W tym jeden z okresu od uchylecia rozporządzenia z 2010 r. (z dniem 2 października 2018 r.) do wejścia w życie przepisów rozporządzenia z 2019 r. (z dniem 27 kwietnia) rozporządzenie z 2010 r.

⁵⁰ Zgodnie z § 3 ust. 16 rozporządzenia z 2019 r. wysokość odszkodowania za szkody wyrządzone przez dziki na łąkach i pastwiskach ustala się na podstawie wartości rynkowej utraconego plonu odpowiednio siana lub masy zielonej, w danym sezonie wegetacyjnym. Odszkodowanie obejmuje także koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego, koszty te wlicza się na podstawie aktualnych cen prac agrotechnicznych oraz wartości rynkowej nasion niezbędnych do wysiania (wcześniej § 4 ust. 8 rozporządzenia z 2010 r.).

w użytkach zielonych we wczesnym okresie wegetacji lub po jego zakończeniu i w takich przypadkach bardzo ciężko mówić o utracie plonu. W okresie objętym kontrolą osoby uczestniczące w szacowaniu ww. szkód nie wnosiły zastrzeżeń co do nienaliczenia do odszkodowania wielkości i wartości utraconego plonu. Nie wystąpiły również przypadki odwołań do Dyrektora Regionalnej Dyrekcji LP i nie skierowano żadnej sprawy do sądu;

- we wszystkich kontrolowanych protokołach z szacowania szkód wyrządzonych przez dziki na łąkach i pastwiskach nie podawano danych dotyczących utraconego plonu (plonu z 1 ha, rozmiaru szkody, ceny rynkowej/skupu za 1 dt plonu, nieponiesionych kosztów zbioru, transportu i przechowywania, kwoty odszkodowania za plon) oraz kosztów doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego. Nadleśniczy wyjaśnił, że koszt doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego każdorazowo (indywidualnie) określano dla każdej powierzchni z uwzględnieniem ukształtowania terenu, rodzaju pokrywy zielonej, uwilgotnienia gleby, itp. Wartość liczbowa tego parametru to iloraz kwoty odszkodowania do wypłaty i obszaru uprawy, która została uszkodzona. Składowe te znajdują się w protokołach szacowania użytków zielonych. Jeśli zespół szacujący nie stwierdził utraty plonu to nie było potrzeby określania plonu (dt) z 1 ha, rozmiaru szkody, ceny rynkowej/skupu za 1 dt plonu, nieponiesionych kosztów zbioru, transportu i przechowywania. W okresie objętym kontrolą oraz w latach wcześniejszych, nie zdarzyło się, aby osoby uczestniczące w szacowaniu szkód łowieckich wyrządzonych przez dziki w użytkach zielonych wносиła zastrzeżenia co do nienaliczenia do odszkodowania wielkości utraconego plonu;
- odszkodowanie w przypadku szkód wyrządzonych przez dziki na łąkach i pastwiskach (dziewięć protokołów⁵¹) stanowiła kwota podana w protokołach szacowania ostatecznego, jako koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego. W ww. protokołach zamiast podania kosztów doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego zamieszczano adnotację „ustalono na gruncie”⁵². Nadleśniczy wyjaśnił, że koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego w ww. przypadkach były wyliczane indywidualnie dla każdej uprawy w oparciu o aktualne wartości zabiegów agrotechnicznych i materiałów oraz o lokalizację i wielkość uszkodzonej powierzchni. Wartość zabiegów agrotechnicznych otrzymywano z danych uzyskanych w przetargach podmiotów zewnętrznych na usługi rolne i leśne na terenie Nadleśnictwa. Natomiast wartość materiałów np. trawy otrzymywano w drodze rozmowy telefonicznej z pracownikiem Centrali Nasiennej w Sanoku. Podczas szacowania upraw uszkodzonych przez dziki przedstawiciel Nadleśniczego oraz poszkodowany uzgadniali zakres zabiegów i materiałów, które pozwoliłyby doprowadzić uprawę do stanu pierwotnego;
- w kontrolowanych procedurach stwierdzono trzy przypadki⁵³ całkowitego zniszczenia upraw nie będących użytkami zielonymi. Nadleśniczy wyjaśnił, że w przypadku całkowitego zniszczenia upraw innych niż użytki zielone, na których nie można było określić plonu, szacujący przedstawiciele

⁵¹ W tym jeden z okresu od uchylenia rozporządzenia z 2010 r. (z dniem 2 października 2018 r.) do wejścia w życie przepisów rozporządzenia z 2019 r. (z dniem 27 kwietnia) rozporządzenie z 2010 r.

⁵² W przypadkach, gdy w szacowaniu uczestniczyła gmina w protokole szacowania zamiast kosztów doprowadzenia uszkodzonego obszaru 1 ha łąki i pastwiska do stanu pierwotnego zamieszczano adnotację: „uzgodniony z poszkodowanym na gruncie”, „ustalony na gruncie z poszkodowanym”, „ustalono na gruncie”.

⁵³ Jeden przypadek po 26 kwietnia 2019 r.

Nadleśniczego uzyskiwali informacje o średnim plonowaniu od pracowników komórek rolnych właściwej gminy⁵⁴;

- w dziewięciu kontrolowanych sprawach⁵⁵ wysokość odszkodowania pomniejszono o nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania. Wynosiły one odpowiednio 10% (trzy przypadki) lub 15% (sześć przypadków⁵⁶) wartości oszacowanego odszkodowania⁵⁷. Nadleśniczy wyjaśnił, że ww. koszty wyliczono indywidualnie dla każdej uprawy jako 10-20% wartości wyliczonego odszkodowania. Wieloletnie doświadczenie związane z szacowaniem szkód łowieckich na terenie OHZ Nadleśnictwa oraz towarzyszące temu analizy wykazały, że nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania wynoszą od 10 do nawet 30% wartości wyliczonego odszkodowania. Dodatkowo było to wielokrotnie potwierdzane podczas szkoleń z szacowania szkód łowieckich, które prowadziły wybitne osoby ze świata nauki, rzeczoznawcy, biegli sądowi, itd. Specyfika prowadzenia gospodarki rolnej na terenie OHZ Nadleśnictwa (rozdrobnienie gruntów, pochylenie terenu, słabe gleby, dalekie odległości od gospodarstw) sprawiła, że szczegółowe indywidualne wyliczenia prowadzone przez osoby szacujące szkody w przeważającej części potwierdzają ww. wartości. Nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania o wartości od 10 do 20% nigdy nie budziły zastrzeżeń zarówno u poszkodowanych jak i innych osób uczestniczących w szacowaniu szkód (przedstawicielei PODR, PIR, czy gmin);
- przy ustalaniu wysokości odszkodowania nie korzystano z mediacji przy udziale gminy. Żadna ze stron nie skorzystała z możliwości odwołania się do Dyrektora Regionalnej Dyrekcji LP, nie wniosła też powództwa do sądu właściwego ze względu na wystąpienie szkody;
- wypłaty odszkodowania dokonano w terminie 30 dni od dnia sporządzenia protokołu ostatecznego szacowania szkody⁵⁸.

(akta kontroli str. 496-620)

m) W okresie objętym kontrolą nie wpłynęły skargi na postępowanie Nadleśnictwa w zakresie szacowania szkód łowieckich. Nadleśniczy potwierdził, że w tym okresie do Nadleśnictwa nie wpłynęły skargi w ww. zakresie.

(akta kontroli str. 621-625)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Nadleśniczy sporządzał protokoły oględzin albo szacowania ostatecznego, które w dziewięciu, na 13 objętych badaniem protokołach sporządzonych po

⁵⁴ Od 27 kwietnia 2019 r. zgodnie z § 3 ust. 13 rozporządzenia z 2019 r. jeżeli nie można określić plonowania na podstawie polowych prób wydajności, plon z 1 ha ustala się na podstawie średniej wartości plonowania z regionu powstania szkody w oparciu o dane uzyskane w wojewódzkim ośrodku doradztwa rolniczego lub jednostce naukowej prowadzącej badania w tym zakresie, z uwzględnieniem stanu i jakości upraw.

⁵⁵ Pozostałe dziewięć procedur wybranych do kontroli dotyczyło szkód wyrządzonych przez dziki na łąkach i pastwiskach, w których ustalone odszkodowanie obejmowało wyłącznie koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego, w związku z tym nie wystąpiły nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania.

⁵⁶ W tym dwa przypadki w szacowaniu po 26 kwietnia 2019 r., w których nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania wynosiły 15% oszacowanego odszkodowania.

⁵⁷ Od 27 kwietnia 2019 r. zgodnie z § 3 ust. 19 rozporządzenia z 2019 r. nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania ustala się indywidualnie dla każdej uprawy z uwzględnieniem niezbędnych nakładów, jakie poszkodowany musiałby ponieść na zebranie, transport i przechowywanie plonu objętego odszkodowaniem.

⁵⁸ Od 1 kwietnia 2018 r. do 22 sierpnia 2018 r. termin wypłaty odszkodowania wynosił 30 dni od dnia otrzymania protokołu z szacowania ostatecznego – art. 46c ust. 8 upł.

31 marca 2018 r., nie zawierały szkicu sytuacyjnego uszkodzonej uprawy, co było niezgodne z art. 46a ust. 4 pkt 4 i ust. 6 oraz 46c ust. 5 pkt 4 i ust. 7 upł. Nadleśniczy wyjaśnił, że część *protokołów (sześć) sporządzili gminy, dokumentacja wraz ze sporządzonymi szkicami sytuacyjnymi uszkodzonych upraw, zgodnie z wiedzą Nadleśnictwa jest dostępna do wglądu we właściwych gminach. Dla trzech protokołów omyłkowo nie sporządzono szkiców sytuacyjnych uszkodzonych upraw.*

(akta kontroli str. 528-556, 583-594)

2. Nadleśniczy, w ośmiu przypadkach⁵⁹ wybranych do kontroli, w których szkody zostały wyrządzone przez dziki na łąkach/pastwiskach, nie podawał w protokołach szacowania ostatecznego kosztu doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego i nie stosował przy wyliczaniu kosztu doprowadzenia uszkodzonego obszaru łąki/pastwiska do stanu pierwotnego formuły określonej we wzorze tego protokołu, załączonym do rozporządzenia z 2010 r., a następnie do rozporządzenia z 2019 r. Nadleśniczy wyjaśnił, że *koszty doprowadzenia uszkodzonego obszaru do stanu pierwotnego w ww. przypadkach były wyliczane indywidualnie dla każdej uprawy w oparciu o aktualne wartości zabiegów agrotechnicznych i materiałów oraz o lokalizację i wielkość uszkodzonej powierzchni. Wartość zabiegów agrotechnicznych otrzymywano z danych uzyskanych w przetargach podmiotów zewnętrznych na usługi rolne i leśne na terenie Nadleśnictwa. Natomiast wartość materiałów np. trawy otrzymywano w drodze rozmowy telefonicznej z pracownikiem Centrali Nasiennej w Sanoku. Podczas szacowania upraw uszkodzonych przez dziki przedstawiciel Nadleśniczego oraz poszkodowany uzgadniali zakres zabiegów i materiałów, które pozwoliłyby doprowadzić uprawę do stanu pierwotnego.*

(akta kontroli str. 496-505, 531-547, 557-563, 597-601)

OCENA CZĄSTKOWA

Nadleśnictwo prowadziło ewidencję zgłoszeń szkód wyrządzonych przez zwierzynę łowną w uprawach i płodach rolnych. Procedura szacowania szkód łowieckich realizowana była terminowo. Stwierdzono nieprawidłowości wynikające ze stosowania uproszczeń w procesie szacowania szkód. Nieprawidłowości te polegały na niezłączaniu do wszystkich protokołów szacowania szkód szkiców sytuacyjnych uszkodzonej uprawy⁶⁰ oraz niepodawaniu w protokołach szacowania szkód wyrządzonych na łąkach i pastwiskach kosztu doprowadzenia uszkodzonego 1 ha obszaru do stanu pierwotnego⁶¹. Odszkodowania we wszystkich objętych kontrolą sprawach wypłacono terminowo. Nie stwierdzono przypadków uchylenia się od obowiązku wypłaty odszkodowania.

⁵⁹ Wszystkich przypadków było dziewięć, z tym że jeden z okresu od uchylecia rozporządzenia z 2010 r. (z dniem 2 października 2018 r.) do wejścia w życie przepisów rozporządzenia z 2019 r. (z dniem 27 kwietnia 2019 r.).

⁶⁰ W dziewięciu protokołach na 13 objętych kontrolą, które zostały sporządzone po 31 marca 2018 r.

⁶¹ W ośmiu na dziewięć protokołów objętych kontrolą, w których wystąpiły szkody wyrządzone na łąkach i pastwiskach przez dziki.

3. Prawdliwość działań przy rozpatrywaniu odwołań od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych oraz wydawaniu decyzji ustalających wysokość odszkodowania

Opis stanu faktycznego

a) W okresie od 1 kwietnia 2018 r. do 31 sierpnia 2019 r. do Nadleśniczego wpłynęło pięć odwołań od procedury szacowania szkód łowieckich. Wszystkie te odwołania wpłynęły od 1 kwietnia 2019 r. do 31 sierpnia 2019 r.

Odwołania wpływały na różnych etapach realizacji procedury szacowania szkód: jedno na etapie oględzin, cztery - na etapie szacowania ostatecznego.

(akta kontroli str. 626)

b) Wszystkie odwołania złożyli poszkodowani, w terminie określonym w upł. O terminie oględzin lub szacowania ostatecznego Nadleśniczy, pocztą elektroniczną lub przez SMS, zawiadomił poszkodowanych, PODR, dzierżawców (koła łowieckie). Ponadto Nadleśniczy o oględzinach lub szacowaniu ostatecznym powiadomił PIR. W przypadku odwołań od szacowania ostatecznego żaden z członków zespołu szacowania szkód nie złożył pisemnego wniosku o udział przedstawiciela izby rolniczej w ww. czynnościach⁶². Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że *czterech rolników zgłosiło się w Biurze Nadleśnictwa w sprawie odwołania od szacowania szkód łowieckich w obwodzie nr 177 pk, dzierżawionym przez Koło Łowieckie „Żbik” w Przemyślu. Podczas rozmowy z Nadleśniczym rolnicy złożyli ustny wniosek o udziale w szacowaniu odwoławczym przedstawiciela izby rolniczej. Pomimo faktu, że wniosek rolników nie do końca spełniał zapis art. 46d ust. 5 upł, mówiący o pisemności wniosku, Nadleśnictwo dążąc do dochowania staranności, przychyliło się do tak złożonego wniosku i powiadomiło pisemnie PIR. Szacowanie szkody łowieckiej, przeprowadzone w procedurze odwoławczej, odbyło się w wyznaczonym wcześniej miejscu i czasie. Przedstawiciel PIR w szacowaniu odwoławczym nie uczestniczył.*

Oględziny wykonane w celu rozpatrzenia odwołania przeprowadzono z zachowaniem terminu określonego w upł. W oględzinach nie brali udziału przedstawiciele PODR i PIR. Podczas oględzin ustalono wszystkie wymagane elementy, a po ich zakończeniu sporządzono protokół. Ustalenia ww. protokołu nie różniły się od ustaleń protokołu, od którego nastąpiło odwołanie.

Szacowań ostatecznych w celu rozpatrzenia odwołań dokonano z zachowaniem terminu określonego w upł. W szacowaniu nie brał udziału przedstawiciel PIR oraz w dwóch przypadkach poszkodowani. Po zakończeniu szacowania sporządzono protokoły. W jednym przypadku podczas szacowania ostatecznego nie ustalono wymaganych elementów, ponieważ uprawa została skoszona.

Do ww. protokołów szacowania ostatecznego dzierżawca obwodu łowieckiego⁶³ wniósł zastrzeżenia, w zakresie ustalenia procentu zniszczenia uprawy oraz plonu z 1 ha⁶⁴.

⁶² Zgodnie z art. 46d ust. 5 i 6 pkt 2 upł na pisemny wniosek członka zespołu szacowania szkód w oględzinach lub szacowaniu ostatecznym może brać udział przedstawiciel właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej; o terminie oględzin lub szacowania ostatecznego nadleśniczy PG LP zawiadamia, jeżeli został złożony ww. wniosek, przedstawiciela właściwej ze względu na miejsce wystąpienia szkód izby rolniczej – nie później jednak niż przed upływem 3 dni od dnia otrzymania odwołania.

⁶³ Koło Łowieckie „Żbik” w Przemyślu.

⁶⁴ Do protokołu nr 1: „Komisja nie dokonała pomiarów wydajności – wydajność ustalono na oko; nie dokonano obliczenia obsady roślin na metrze kwadratowym, nie zaproponowano, żadnej metody do określenia wydajności. Przedstawiciel proponuje dokonania określenia wydajności w dniu zbioru (kombajnowanie)”.

Do protokołu nr 2: „Nie ustalono procentu zniszczenia na powierzchni uszkodzonej, nie określono obsady 1 m2 na powierzchni uszkodzonej i nieuszkodzonej”.

Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że: (...) w powyższych przypadkach ustalono uszkodzenia na całej powierzchni upraw, w związku z tym nie było możliwości stosowania przepisów rozporządzenia z 2019 r. w zakresie ustalenia:

- procentu zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze⁶⁵. Przedstawiciele Nadleśnictwa po przeprowadzeniu szczegółowej wizji w uprawach, ustalili procent zniszczenia uprawy na uszkodzonym obszarze, które były jednolite z procentami zniszczenia uprawy ustalonymi podczas oględzin,
- plonu z 1 ha.⁶⁶. Plon z 1 ha przyjęto na podstawie danych wpisanych w protokołach ostatecznego szacowania szkody. W postępowaniu uczestniczył przedstawiciel PODR, który posiadał aktualne materiały dotyczące plonowania z regionu powstania szkody. Do przyjętych plonów przedstawiciel PODR nie wniósł zastrzeżeń.

W protokołach określono nieponiesione koszty zbioru, transportu i przechowywania w wysokości 7% lub 15% odszkodowania wyliczonego na podstawie danych ujętych w tych protokołach. Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że ww. koszty wyliczono na podstawie aktualnych cen usług związanych z przewożeniem i przechowywaniem plonu. Takie wyliczenia robocze podczas szacowania odwoławczego sporządzają w terenie przedstawiciele Nadleśniczego, a do protokołów wpisana została kwota stanowiąca sumę poszczególnych wartości. Poszkodowany, przedstawiciel PODR i przedstawiciel dzierżawcy obwodu nie wnieśli w tym zakresie zastrzeżeń do protokołu.

Nadleśniczy wydał decyzje ustalające wysokość odszkodowania w oparciu o ustalenia zawarte w protokołach⁶⁷ i z zachowaniem terminu wskazanego w upł. W dwóch przypadkach (na pięć) wysokość odszkodowania nie różniła się od wysokości odszkodowania ustalonego odpowiednio w protokole oględzin⁶⁸ oraz w protokole szacowania ostatecznego⁶⁹, od których nastąpiło odwołanie. W pozostałych przypadkach (w trzech na pięć) wysokość przyznanego odszkodowania była wyższa od ustalonego w protokołach szacowania ostatecznego, od których nastąpiło odwołanie, odpowiednio o 25,42 zł (25%), 98,65 zł (97%), 478,58 zł (368%)⁷⁰. Różnica w wysokości odszkodowania wynikała głównie z różnicy w ustaleniu obszaru upraw, która została uszkodzona i procentu zniszczenia upraw na uszkodzonym obszarze oraz nieponiesionych kosztach zbioru, przyjętych do wyliczenia szkody.

W decyzjach ustalających wysokość odszkodowania w ww. przypadkach wskazano cenę skupu w wysokości 58,00 zł za 1 dt plonu. Nadleśniczy wyjaśnił m. in., że cena skupu w protokołach szacowania ostatecznego z dnia 31 lipca 2019 r. podana została przez przedstawiciela PODR jako aktualna cena skupu (60 zł za 1 dt). W dniu 12 sierpnia 2019 r. dodatkowo uzyskano informację o cenie skupu pszenicy, która w skupie w miejscowości Orły na dzień 31 lipca 2019 r. wynosiła 57,00 zł za 1 dt. Wobec czego do wyliczenia wysokości odszkodowania w decyzji przyjęto cenę 58,00 zł za 1 dt, traktując ją jako uśrednioną cenę skupu.

Do protokołu nr 3: „Komisja nie określiła procentu zniszczenia wykorzystując jakąkolwiek metodę, przedstawiciel Koła wniósł, aby określić obsadę 1 m² na powierzchni uszkodzonej i nieuszkodzonej. Wniosek nie został uwzględniony”.

⁶⁵ § 3 ust. 10.

⁶⁶ Zgodnie z § 3 ust. 13 rozporządzenia z 2019 r. jeżeli nie można określić plonowania na podstawie połowych prób wydajności, plon z 1 ha ustala się na podstawie średniej wartości plonowania z regionu powstania szkody w oparciu o dane uzyskane w wojewódzkim ośrodku doradztwa rolniczego lub jednostce naukowej prowadzącej badania w tym zakresie, z uwzględnieniem stanu i jakości upraw.

⁶⁷ Oględzin, szacowania ostatecznego oraz oględzin, szacowania ostatecznego w postępowaniu odwoławczym.

⁶⁸ 0 zł - szkoda nie wystąpiła.

⁶⁹ 101,50 zł - komisja odwoławcza stwierdziła na gruncie, że uprawa w dniu szacowania była wykoszona.

⁷⁰ W decyzjach odwoławczych ustalono kwoty odszkodowań odpowiednio: 126,92 zł, 200,15 zł, 608,58 zł.

Powyższe decyzje zawierały pouczenie o możliwości wniesienia powództwa do Sądu Rejonowego w Przemyślu przez właścicieli gruntów lub koła łowieckie niezadowolonych z tych decyzji w terminie 3 miesięcy od dnia ich doręczenia.

(akta kontroli str. 627-738)

c) Właściciele gruntów, na terenie których wystąpiła szkoda, ani koła łowieckie nie skorzystali z możliwości wniesienia powództwa do Sądu Rejonowego w Przemyślu od decyzji Nadleśniczego o wysokości odszkodowania.

(akta kontroli str. 626)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości

OCENA CZĄSTKOWA

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Nadleśnictwa w zakresie rozpatrywania odwołań od procedury szacowania szkód łowieckich w uprawach i płodach rolnych. Odwoływania były rozpatrywane zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, a decyzje ustalające wysokość odszkodowania zostały wydane terminowo i z uwzględnieniem ustaleń zawartych w protokołach oględzin i/lub szacowania ostatecznego szkody łowieckiej.

IV. Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia następujące wnioski:

Wnioski

1. Sporządzanie protokołu oględzin albo szacowania ostatecznego zawierającego szkic sytuacyjny uszkodzonej uprawy.
2. Podawanie, w przypadku szkód wyrządzanych przez dziki na łąkach/pastwiskach, w protokołach szacowania ostatecznego kosztów doprowadzenia uszkodzonego 1 ha łąki/pastwiska do stanu pierwotnego i stosowanie przy wyliczaniu kosztu doprowadzenia uszkodzonego obszaru łąki/pastwiska do stanu pierwotnego formuły określonej we wzorze tego protokołu.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Rzeszowie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Rzeszów, 26 listopada 2019 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Rzeszowie

Dyrektor
Wiesław Motyka

Kontroler
Marek Sikora
Starszy inspektor k. p.

/-/

/-/